

E N G E L S Z J Ó Z S E F

Ö T V Ö S

É S

S Z U P P Á N I R É N

T E X T I L T E R V E Z Ő

I P A R M Ű V É S Z E K

K I Á L L Í T Á S A

1 9 6 0

D E C E M B E R 3 0

1 9 6 1

J A N U Á R 1 5

F É N Y E S A D O L F T E R E M

B U D A P E S T

V I I , R Á K Ó C Z I Ú T 3 0

ENGELSZ JÓZSEF

Nevét ismerjük a tárlatokról. Már 1953-ban szerepelt a IV. nemzeti kiállításon érmeivel, pedig akkor még csak harmadéves főiskolás volt. Az Iparművészeti Főiskola ötvös-szakos hallgatója. Ha visszagondolunk első jelentkezésére, emlékezünk, hogy már akkor jeleset

1. ENGELSZ JÓZSEF:
DERKOVITS ÉREM

alkotott az érmészetben, ebben a méreteivel nem hivalkodó, a kamara-zenéhez hasonlóan nemes művészeti ágban. Mostani — első önálló — kiállításán az ötvösművész Engelsz József mutatkozik be bővebb anyaggal. Nem tagadja meg kitűnő érmeit, — miért is tenné? Ezeket is itt látjuk a kiállításon. Így hát megbizonyosodtunk, hogy az érmész és az ötvös Engelsz egyazon személy.

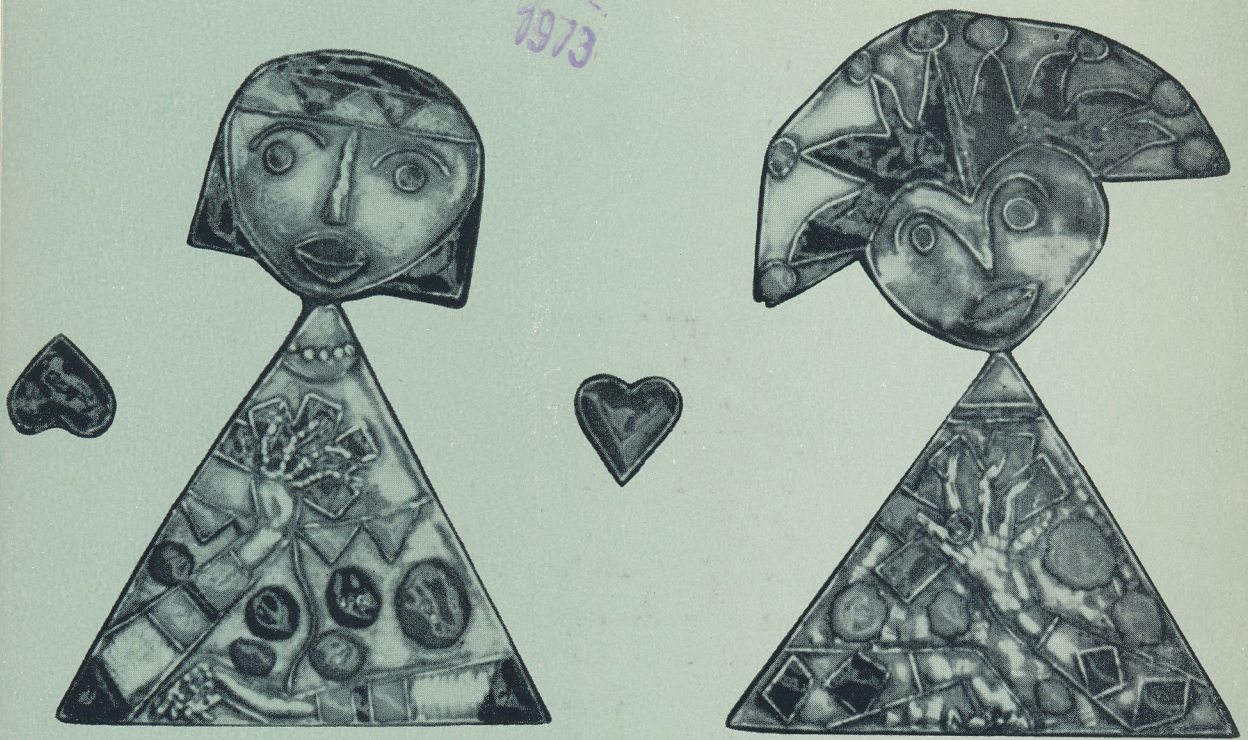
16193

1969

R

16193
KÖNYVTÁRSZÁM
KÉZMŰVÉSZETI

1973

2. ENGELSZ JÓZSEF:
REKESZZOMÁNC
KÁRTYADOBOSZ FEDÉL
(RÉSZLET)

Ötvösnek, iparművésznak vallja magát, de azt tartja, hogy nem lehet jó iparművész, akinek nincs képzőművészeti műveltsége. Ezt az elvi felfogást a leghatásosabban a maga példájával bizonyítja azzal, hogy az iparművészet mellett a képzőművészetnek is aktív művelője.

Legkedveltebb technikája a rézdomborítás, (nevezik trébelésnek, traszizrozásnak is) melynél a lemeznek hidegen, hátulról való kalapálásával adják meg a formát. Ezí a technikát a monumentális műfajtól — mint a Czabán Samu utcai iskola falára készített majdnem három méteres domborműve példázza — a miniatűr méretű munkáig szívesen alkalmazza. A régi mestereknek a művészet és az anyag iránti alázatával munkálja meg az apró tárgyakat, ékszereket. Egyik feltámasztója a rekeszszománc (émail cloisonné) technikájának. Engelsznel — új módon — az alap itt is domborítás, tehát nem vési, nem forrasztja a fémet mint az elődök. Technikájában az is új, — és művészeti hatásában is egészen más — hogy a zománc egyes mezői, melyeket a fémalap kiálló részének kontúrvonalai választanak el egymástól, sokkal nagyobbak, mint a hagyományos rekeszszománcnál voltak. Már kezdettől dekoratív színfoltokkal, sőt síkokkal dolgozhat. A rekeszszománc újra alkalmazása művészetének kerete, benne a mai művész saját hangján, korszerű módon adja elő mai embernek szóló mondanivalóját.

X Az apróbb rekeszszománc ékszerek mellett ugyanebben a műfajban nagyobbblékretű előadásra ad módot Engelsznek a díszdoboz. X

A doboz tetején közölt ábrázolás, — gyakran figurális vagy tájképi kompozíció — bizonyos fokig a táblaképpel rokon, persze a műfaj törvényei itt is alapvetően határozzák meg a szerkesztés feltételeit. Legérettebb munkája, — hiszen nem húzódozik a mindennapi használati tárgytól — a nagy römikártyadoboz. Fedelén a kőr dáma, a falubolondja treff Jolly, és a káró király hagyományos alakja. Az ősi francia kártya egykori fametszet figuráinak, modern, zománcos reinkarnációi. Komoly, bizáncias szemekkel néznek reánk. Szűkszavúan kubisztikus formába foglalt a testük, előtérben a kar, kéz, mely a kiterített kártyacsomót tartja, — hátlapjuk szinte világít —, s itt mutatja meg Engelsz merészségét: odavág a nézőnek valami váratlant, a síkokból felépített figurának realizisztikusan, dombormű módjára megmunkált kézizomzatot ad. A zománcok színei mellett azonos, — vagy nagyon helyesen olykor még jelentékenyebb szerepet kap az alapanyag, az ezüstözött réz patinázottan fehéres színe. S a sikerült játékot ismételni tudja: kártya mappájára, magában felhasználva, a dáma alakját forrasztja, egyedül a nagy ezüstös háttérre, továbbfejlesztve a kártyadoboz gondolatát. Rézdomborítású ékszereinek, a primitív barlangfestészet vonalvezetését megértve, tud modern dekorativitást adni, mint például a karpereceken ábrázolt vadászatoknál. A lakás oly hétköznapi

3. ENGELSZ JÓZSEF:
KARPEREC (RÉSZLET)

a kar, kéz, mely a kiterített
a meg Engelsz merészségét:
ak realiztikusan, dombormű
ett azonos, — vagy nagyon
az ezüstözött réz patinázottan
magában felhasználva, a dáma
ve a kártyadoboz gondolatát.
zetését megértve, tud modern
toknál. A lakás oly hétköznapi

tárgya, a hamutartó (vagy tálka) is büszkén vállalt művészeti fóruma
Engelsz Józsefnek. Városaink, tájainknak rögzítése a Galya,
Mátra, Mecsek és Pécs; Tihany, s a Parlament sematikus vonalát
sűrítő „Hungary” tálka. A magyarázatot adó városnév betűit is
a tömör — szó szerint is — lapidáris dekoráció szolgálatába
állítja. A tárgyi közlés finom módja mellett az összefoglaló vonal-
rendszernek a dekorativitáson túl, építő szerepe is van. Dohányzó-
készlet, vagy zsebóra-csüngő, akár az estélyi ruhához illő női
ékszer is megoldott feladatai közé tartozik. A „Gályás” tálkán,

melyen csónakban evezősök ülnek, újra látjuk bravúriját: a síkbeli és kontúrvonalas ábrázolás mellett az evezős rabszolgák izomzatát megint reliefszerűen alakítja, az éremművész tudásával, frappáns, a szemnek pihentető kontrasztot adva.

Visszatérünk érmeire is, ha most nem is ez művészünk legfőbb törekvése. A cinquecento Tizian, s Veronese arcéleiben, majd a későbbi kor Gauguin-jének igazi francia profiljában, vagy akár a mi Derkovitsunkban nem elsősorban a művészettörténeti dokumentumot, hanem az embert alakítja, valami bensőséges humánnummal. Puha fény és árny kontrasztokkal a kemény ércen. Még az Auschwitz érmen sem kizárólag a megkínzottat, hanem a megaláztatottságban, gyarlóságában is diadalmas „homo sapiens”-t mintázza meg. Tiszteli az anyagot. Állandóan foglalkoztatják az iparművészet elméleti problémái. A művész kötelességének tartja, hogy tudjon „anyagban gondolkodni”. Művészi tanulmányai előtt a győri MÁVAG szoboröntő munkása volt. Fémöntő mestervizsgát tett. A gyárban kezdődött kapcsolata a fémmel, s a matéria iránti vonzalma érett későbbben művészetté. Érti, hogy a technika urává kell lennie, mert az iparművészetben csak a komplikált fizikai és kémiai folyamatokon keresztül kaphatnak kifejezést gondolatai, — művészete. Engelsz ismeri az anyag lelkét. Az anyag tulajdonságait szolgálatába hajtja, de azokkal együtt éri el célját.

S Z U P P Á N I R É N

Kiállítótársával egyidőben végezte tanulmányait, tehát a művész-pályának ugyanolyan szakaszáról ad számot ezen a bemutatón. Textil-tervező művész. Kézzel festett textillel és nyomott textil tervezésével foglalkozik, ezeknek sokféle ágazata és technikája alkotja oeuvre-jét. Selyem falkép, s vászonra festett függöny, terítő, bútorhuzat, vagy ruhaanyagok kerülnek ki keze alól. Művészetével

4. SZUPPÁN IRÉN: FÜGGÖNY (RÉSZLET)

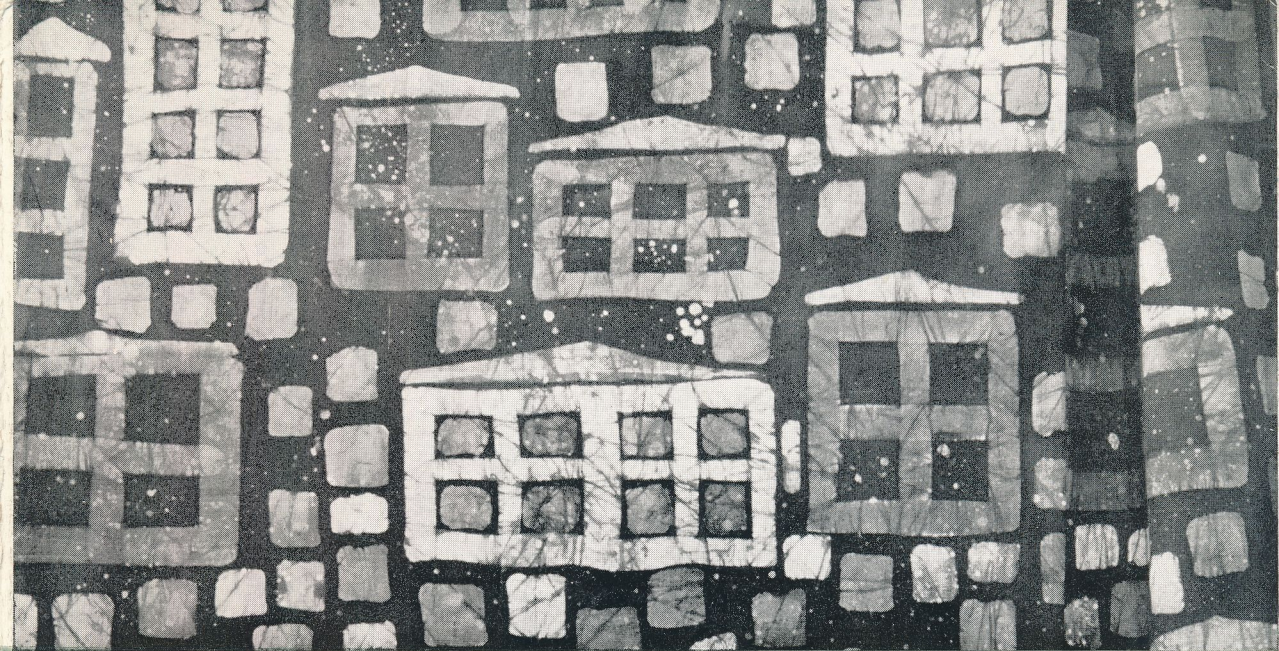

a lakáskultúrát kívánja szolgálni, az ember egyfajta pszichikai igényének kielégítésére. Legújabb darabjait állítja ki, legérettebb munkái gyűltekket itt össze, mert régebbi terveit, mintáit — könnyelműen — nem őrizte meg, pedig talán érdekes lett volna az idáig vezető út dokumentálása.

Szuppán Irén állandóan és szívesen műveli a batikolás technikáját; az ősi jávai eljárás modern, európai változatát. Járatlan úton halad — néhány hasonló törekvésű művésszel együtt —, nem követ valamilyen „iskolát”. A modern batik kialakításának Szuppán is egyik munkása. Ennek az összetett iparművészeti módszernek a lényege, hogy az anyagra viaszt tesznek fel, s ezután a festés a viaszolt részt nem fogja. Ha a viaszt kioldják, mód nyílik a részt üresen hagyni, ekkor az alapszín, vagy megmarad, vagy szakaszokban újabb színek következnek. A kész festés „előhívásnak” vegyi eljárása adja meg az anyag igazi színét. Ez a végső lépés sok véletlent rejt magában. A kép sok művészi fínomságot nyerhet, — mint a monotípiánál —, de a technika esetlegessége el is ronthatja a művész elképzelését.

Témái változatosak. Kedvelt motívuma a táj, a hegyoldal, szántóföldek, a gyakran mesebeli piros gyümölcsöktől terhes, visszavisszatérő gömbkoronájú fák, — lombjuk alatt láthatjuk az ágak szerkezetét is — vagy a határozottan, csak kontúrral rajzolt csúcsos fenyők mértani idomait. Más mintáin legújabb modern épületeink vasbeton konstrukcióját idézi. Felhasználja a batik-eljárás technikájából adódó „márványozás”-t, amikor a márvány erezetéhez hasonló felületet kap. Máskor elhagyja ezt az eszközt. Színkezelésében megtaláljuk a sötétek mellett (szereti a lilákat, a hideg kékeket) a világos hangulatú anyagokat, s a temperáltan kevés szín alkalmazásán kívül a harsogóan színgazdag kompozíciókat. A tájakon és az amber által emelt épület motívumain felül emberi figurák, járókelők, asszonyok, gyerekek is képi elemei közé tartoznak. A textilfestés törvényeiből fakadó áttétellel, motívumaiból építi falképeit és ritmikus ismétlődésükkel alkotja a függönyöket, vagy más méterárut. Kompozíciós megoldásai közül legjellemzőbb, — szinte kézjegynek tekinthető — amikor diagonálisan szerkeszt, legtöbbször meredek hegygerinc képét adva. E meredek vonalon

5. SZUPPÁN IRÉN: FÜGGÖNY
(RÉSZLET)

helyezi el fáit, házait, vagy képének más alkotórészét. Nem akar festményt adni, nem lép ki az iparművészet keretéből. Ábrázolása mindig síkszerű. Munkáin tudatos a „horror vacui”, nem hagy ürességet, akár régi miniaturákon volt, csak a háttér mustrájának helyére most márványozás került.

Műhelymunkájába engednek bepillantást a szabad természetben készült rajzai, studiumai. A tanulmányt nem tekinti mankónak, nem ritkán dolgozik ezek nélkül, azonnal az anyagra, de mindig örül, ha módja van a természetben való rajzolásra. A hegyoldal, a téli kép, fák, útiemlékei közül a tengerpart, Karlovy Vary emeletes házai, vagy az otthoni, annyira szeretett Dunakeszi szántó-földjei, parti útjai, jegenyesora, mind magukban rejtik egy-egy készülő textil vázlatát. Legartisztikusabb gouache-ai azok, ahol egyes részekben, a papírt szappanos vízzel kezelve ér el érdekes, a textilfestési technikával rokon hatásokat.

Tárlatán Szuppán Irén újabbkeletű munkái kerülnek a falra, talán olyanok is, melyek katalógusunk „lapzárta” után születnek meg. A textilfestés gyors alkotómódszer, erre kényszerítik technikájának

adottságai, — kényszerítik, de egyúttal módot adnak a legfürgébb reagálásra, a gondolat hamvasan friss, tétovázás nélküli rögzítésére. Ez a könnyedség azonban Szuppán Irénnél nem könnyű siker, hanem ellenkezőleg, az eddigi komoly munka és a felkészültség eredménye. Termékeny éveket zár le ez a legelső egyéni bemutatkozás és hisszük — a művészeti élet tapasztalatai nyomán —, hogy a sikeres kiállítás kardinális pont, mely után az alkotásnak még gazdagabb időszaka következik.

FRANK JÁNOS

TIPOGRÁFIAI TERV: KATONA LÁSZLÓ — FOTO: KÓNYA KÁLMÁN

6. SZUPPÁN IRÉN: FALKÉP

